

Nr 149.

Av herr **Luterkort**, om lagstiftningsåtgärder för beredande av ökad möjlighet att tillvarata det i de allmänna flottlederna sjunkna virket.

Frågan om tillvaratagandet av det sjunkna virket i våra flottleder har vid olika tillfällen tidigare varit föremål för riksdagens behandling, detta såväl vad beträffar den praktiska möjligheten av ett bättre och vidsträcktare tillgodogörande av det sjunkna virket, som ock i fråga om de särskilda rättsliga problem, som knyta sig till frågan om *rätten* att upptaga sjunket virke och flottningsföreningens ställning till samma problem. Sålunda hemställdes uti en vid 1918 års riksdag inom andra kammaren av herrar Eronn och Vennerström väckt motion, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning, på vad sätt och under vilka villkor genom statens medverkan åtgärd kan vidtagas beträffande i flottled sjunket virke, under förutsättning att det allmänna kommer i åtnjutande av skälig del av den uppkomna vinsten.

Andra kammarens tredje tillfälliga utskott, till vilket motionen för förberedande behandling hänvisades, yttrade i sitt utlåtande nr 7 bl. a. följande: »Uti förevarande motion har till behandling upptagits ett ämne av stor räckvidd och ur flera synpunkter betydelsefull art.

Att så är förhållandet, framgår redan därav, att det i motionen avhandlade spørsmålet hänför sig till en av vårt lands allra viktigaste näringskällor, skogshanteringen, och det pågående arbetet för förbättrat utnyttjande av det säregna kommunikationsmedel (flottningen), av vars rationella utveckling berörda näringsgren är i väsentligaste mån beroende.

Även om det ifrågavarande spørsmålet icke står i allra främsta ledet av hithörande frågor, giver likväl även en ytlig granskning av spørsmålet vid handen, att det är fråga om ett förhållande av ur nationalekonomisk synpunkt icke oväsentlig betydelse.

Enligt utskottet meddelad upplysning anses det å botten av våra flottleder kvarliggande virket, som i allmänhet lärer vara av god beskaffenhet, representera ett sammanlagt värde av minst 100,000,000 kronor.

Motionärerna synas närmast hava avsett att få till stånd en utredning om, i vad mån staten kunde direkt medverka till upptagande av de värden, som, enligt vad påvisats, för närvarande kvarligga i våra flottleder.

En närmare granskning av såväl motionens kläm som ock den av motio-

närerna såsom motivering åberopade framställning av flottledningsingenjören Melkersson giver emellertid oförtydligt vid handen, att en sådan utredning i sin ordning måste betinga en föregående undersökning av de rättsliga förhållanden, vilka äro förknippade med det sjunkna flottningens tillvaratagande.

Ur denna synpunkt har utskottet ansett sig böra lämna följande kortfattade framställning rörande vissa hithörande rättsförhållanden.

Uti 18 § av flottningsstadgan den 30 december 1880 stadgas, att om i allmän flottled virke *sjunkit å ställe, där det kan vålla uppgrundning eller annan olägenhet*, Konungens befallningshavande skall om dylikt virkes bortskaffande äga enahanda vårdnad som i 17 § 1 momentet samma stadga om underhåll av flottningsbyggnad sägs, d. v. s. Konungens befallningshavande äger tillhålla de flottande att undanröja den uppkomna olägenheten eller på deras bekostnad avhjälpa densamma (låta upptaga det sjunkna virket). Strandägare eller annan, som av virkets kvarlämnande kan lida men, äger även rätt att, efter tillsägelse till flottningsstyrelsen eller den, som inom distriktet förestår flottningen, samt efter det olägenheten blivit av kronobetjänt i orten vid syn på stället vitsordad, på de flottandes bekostnad upptaga det sjunkna virket. Sålunda upptaget virke må till kostnadernas betäckande säljas å offentlig auktion.

Utöver ovannämnda stadganden innehåller nu gällande flottningslagstiftning inga som helst bestämmelser angående rätten att förfoga över sjunket flottgods.

Ej heller i det av ovannämnda sakkunniga utarbetade förslaget till lag om flottning i allmän flottled har dylik bestämmelse upptagits. I förslagets 73 § hava meddelats föreskrifter huvudsakligen motsvarande dem, som återfinnas uti 18 § av nu gällande flottningsstadga, men hava de sakkunniga icke vare sig i sammanhang härmed eller eljest berört frågan om rätten att upptaga sjunkvirke i fall, där någon olägenhet för flottleden eller strandägare därav icke kan direkt påvisas.

Exempel på att rättsförhållandena rörande sjunket flottvirke i allmänhet ansetts böra i lag regleras, erbjuda våra grannländer, Finland och Norge.

I Finland äro bestämmelser om flottning av skogsalster intagna uti 2 kapitlet av 1902 års lag om vattenrätten. Nämnda kapitel 18 § innehåller i första momentet bestämmelse därom, att virke, som sjunkit, eller i sjunkande tillstånd finnes i vattnet och icke ofördröjligen borttages, må av vattnets ägare eller annan, som därav lider men, upptagas och att sådant virke under viss förutsättning tillfaller honom. I andra momentet av samma § heter det emellertid vidare: »*Sjunket virke, som icke av ägaren upptages inom ett år, anses som övergivet*».

I Norge har likaledes meddelats bestämmelser angående sjunket virke, även om det icke direkt medför något hinder eller men för flottleden eller strandägare. Men dessa bestämmelser hava icke upptagits i den allmänna

flottningslagstiftningen (Lov om Vasdragens Benyttelse m. v. av den 1 juli 1887). De återfinnas uti en den 12 juli 1848 utfärdad »lov om krabastömmen». Med krabastömmen förstås omärkt virke eller sådant virke, vars ägare ej är känd. Enligt nämnda lag må Konungen lämna medgivande åt tömmerdirektioner eller flottningsintressentskap eller där sådana ej finnas, åt enskild ägare av länsor att tillvarataga krabastimret och använda det till förmån för flottledens förbättrande, såsom till dess upprensning, forsars utsprängning, dammars uppförande och underhåll m. m. Konungen må dock tillåta annan användning av det upptagna virket, såvitt beträffande viss flottled särskilda omständigheter därtill giva grundad anledning. Vid tillstånd meddelande skall fastställas reglemente rörande virkets försäljning och inkomstens användande, och bör reglementet innehålla nödiga föreskrifter, huru ägare av timret skola få tillfälle att anmäla sig och styrka sin rätt därtill. Redovisning för influtna medels användande skall tillika avlämnas av vederbörande på tid och sätt, som Konungen bestämmer. Uti 4 § av lagen är stadgat, att »bundstömmen eller sunket tömmer» skall behandlas på samma sätt som krabastömmen, då det upptages.

Emellan den finska rättens ståndpunkt och den, som kommit till uttryck i den norska lagen om krabastömmen, föreligger sålunda en viss olikhet. Den finska lagen meddelar en allmänt civilrättslig bestämmelse, enligt vilket sjunket flottningsvirke efter viss bestämd tid anses vara utan ägare (resderelicta). Efter denna föreligger alltså, därest andra lagbestämmelser ej meddelats, rätt för envar, korporation såväl som enskilda, att tillgodogöra sig det sjunkna virket.

Den norska lagen utgår från ett antagande, att det sjunkna virket blivit av vederbörande ägare övertaget, och därför, därest ägarna ej i viss föreskriven ordning göra sin rätt gällande, må disponeras av andra än ägarna. Men samtidigt fastslår lagen, att den genom sådant virkes försäljning uppkomna vinst skall användas i allmännyttigt syfte, i regel till flottledens underhåll och förbättring. Någon allmän rätt för enskilda att tillgodogöra sig virket innebär sålunda icke den norska lagstiftningen.

Att med den ställning lagstiftningen i vårt land intagit till förevarande spörsmål en viss osäkerhet skall göra sig gällande i fråga om rätten att förfoga över det i flottlederna sjunkna virket, ligger i öppen dag.

I visst avseende har spörsmålet varit föremål för behandling av de sakkunniga för avgivande av förslag till ny flottningslagstiftning. Uti ett den 14 mars 1907 avgivet utlåtande i anledning av norrlandskommitténs förslag till ändringar i flottningsstadgan hade svenska flottningschefsföreningen anmärkt, att den föreställningen vore ganska allmän, att envar ägde rätt att ur allmän flottled tillgripa och tillgodogöra sig omärkt virke, och till följd härav vore det ej ovanligt, att strandägarna utefter flottlederna här och var tillägnade sig sådant virke, utan att det kunde förhindras av flottningsföreningarna; det vore därför önskligt, att ett stadgande gäves,

innefattande förbud att ur allmän flottled upptaga *omärkt* virke samt be- myndigande för vederbörande flottningsförening att, i fall av förbudets överträdande, såsom målsägare anmäla överträdelsen till åtal av allmän åklagare.

Delvis i anledning av denna hemställan hava de sakkunniga i förslaget (68 § 2 mom.) upptagit den bestämmelsen, att omärkt eller otydligt märkt flottgodts ej må i andra fall, än i 73 och 74 §§ omförmälas, d. v. s. där virket vållar skada, utan flottningsstyrelsens medgivande upptagas ur allmän flottled.

Enligt de sakkunnigas motivering grundar sig den sålunda föreslagna bestämmelsen på den, även med nu gällande lagstiftning rådande uppfattningen, att flottningsföreningens styrelse under flottningen omhänderhar allt flottgodset å de flottandes vägnar och bör tillvarataga deras rätt under transporten. I följd av att ingen viss flottande kan påstå sig vara ägare till det omärkta virket, anföra de sakkunniga vidare, hade den uppfattningen utbredd sig, att det vore ingens tillhörighet och sålunda föremål för en vars ockupationsrätt. Att dylikt virke, som väl rätteligen kunde anses tillhöra samtliga flottande gemensamt, skulle opåttalt kunna tillgripas av vem som helst, borde naturligtvis förhindras.

En bestämmelse sådan som den av de sakkunniga här föreslagna, väl närmast avseende ännu flytande virke, skulle emellertid uppenbarligen i realiteten även komma att innebära hinder för en annan än flottningsföreningen, att ur flottleden upptaga *sjunket* virke, märkt eller omärkt.

Men härvidlag torde böra anmärkas, att under nu rådande förhållanden möjlighet icke synes hava saknats för enskilda att kunna tillgodogöra sig dylikt virke.

I åtskilliga fall hava Konungens befallningshavande sålunda på därom gjord ansökan meddelat enskilda personer tillstånd att ur flottleder upptaga *sjunket* virke.

Till stöd för dylikt tillstånds beviljande synas Konungens befallningshavande hava åberopat vissa äldre författningar, nämligen kommerskollegii kungörelse den 27 juli 1829 angående rättighet att från havsbotten upptaga övergivna fartyg och varor, generaltullstyrelsens cirkulär den 8 december 1830, innefattande föreskrifter rörande tillämpningen av nämnda kungörelser, samt kommerskollegii kungörelse den 20 september 1840 angående rättigheter och skyldigheter för dem, vilka upptaga *sjunket* gods, som av ägare blivit övergivet.

Bortsett från frågan om nämnda författningars tillämplighet uti nu ifrågavarande hänseende, lärer dock, enligt vad upplyst blivit, tillstånd till upptagande av i flottled *sjunket* virke numera sällan eller aldrig beviljas av Konungens befallningshavande, så länge flottleden icke blivit avlyst.

Den här ovan lämnade framställningen giver enligt utskottets förmenande vid handen, att statens medverkan till uppnående av det i motionen an-

givna syfte i första hand torde böra äga rum genom avvägbringande av en lagstiftning, varigenom de rättsliga förutsättningarna bliva fastslagna, varunder staten eller enskilda må kunna tillgodogöra sig i flottleder sjunket virke. Och då frågan om en revision av gällande flottningslagstiftning för närvarande står på dagordningen, anser utskottet, att den utredning, som måste föregå en lagstiftning angående förevarande spörsmål, nu lämpligen bör företagas i sammanhang med arbetet rörande flottningslagstiftningen i övrigt.

På resultatet av den blivande utredningen i ämnet torde böra bero, vilket av de olika sätt, som för hithörande frågors lösning kunna tänkas ifrågakomma, bör såsom det för svenska förhållanden lämpligast och bästa godtagas.

I detta sammanhang vill utskottet emellertid betona önskvärdheten av att, vilken lösning av frågan som än kan komma att väljas, det allmänna direkt eller indirekt tillförsäkras vederbörlig andel i uppkommande vinst vid upptagande och försäljning av sjunket flottgods.»

Utskottet, som fann sig böra stödja motionärernas hemställan jämväl om utredning rörande en *direkt* medverkan från statens sida för upptagande av sjunket flottningsvirke, hemställde, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att det täcktes Kungl. Maj:t låta utreda, huruvida och på vad sätt staten kunde genom lagstiftning och andra åtgärder medverka till att i flottled sjunket virke tillvaratoges under iakttagande av att det allmänna komme i åtnjutande av därvid uppkommande vinst.

Andra kammaren beslöt i enlighet med denna utskottets hemställan, var emot första kammaren med godkännande av sitt andra tillfälliga utskotts utlåtande, däri utskottet förklarade sig hysa samma uppfattning som andra kammaren om att nuvarande lagstiftning icke vore tillräckligt tydlig i avseende å äganderätten till sjunket virke, icke biträdde medkammarens beslut i ärendet.

Till 1919 års riksdag framlade Kungl. Maj:t förslag till ny flottningslagstiftning. I samband härmed bragtes frågan om sjunkvirket ånyo på tal dels uti en motion av herrar Aarnseth och Eriksson i Grängesberg, vilka hemställde, att i lagen om flottning i allmän flottled måtte innefattas stadgande om att sjunket flottgods, som icke av ägare upptoges inom ett år efter flottningen, skulle vara statens egendom, dels ock uti en av herr Lövgren i Nyborg väckt motion med yrkande, att virke, som i allmän farled funnits i sjunkande tillstånd, måtte förklaras för var mans egendom.

Andra lagutskottet yttrade uti sitt utlåtande nr 18 bl. a. följande: »Att den väckta frågan om ett bättre tillvaratagande av det i de allmänna flottlederna sjunkna virket är värd allt beaktande från lagstiftarens sida, torde vara ådagalagt genom de i saken lämnade uppgifter om mängden av det virke, som årligen sjunker i dessa leder.

Vad angår de åberopade tekniska svårigheterna för upptagandet, vill utskottet tillika erinra om, att det icke torde vara uteslutet att, därest på lagstiftningens väg möjlighet öppnades att i större grad än hittills tillvarata sjunkvirket, detta skulle bliva en sporre för teknici att utfinna för ändamålet lämpliga upptagningsmetoder.

För utomstående är det enligt såväl gällande lagstiftning som den nu föreslagna flottninglagen ej tillåtet att upptaga sjunkvirke annat än i vissa angivna undantagsfall. En utväg, varigenom även åt andra än flottningföreningar under närmare angivna villkor bereddes tillfälle att upptaga sjunkande virke, kunde möjligen medföra större resultat av upptagningarna.

Utskottet finner alltså, att det icke är förenligt med god hushållning att låta det stora kapital, som representeras av det sjunkna virket, förbliva liggande outnyttjat, utan att staten borde föranstalta en grundlig undersökning, huruvida det icke kunde bliva ekonomiskt och tekniskt möjligt att till någon del tillvarataga ifrågavarande virke. En dylik utredning synes böra i första hand omfatta den rättsliga sidan av frågan, särskilt i vad mån de flottandes äganderätt till virket bör anses lägga hinder i vägen för dettas tillvaratagande genom utomstående.»

Riksdagen beslöt att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att det täcktes Kungl. Maj:t låta verkställa utredning, huruvida och på vad sätt det genom lagstiftning eller andra åtgärder må möjliggöras att i större omfattning än hittills tillvarataga det i de allmänna flottlederna sjunkna virket samt därefter för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Den av riksdagen sålunda begärda utredningen har på sin tid igångsatts inom vederbörande departement — såvitt jag erinrar mig var densamma anförtrodd åt numera statsrådet Gärde. I samband med att på sin tid ett stort antal påbörjade utredningar blevo avbrutna, synes även ifrågavarande utredning hava avbrutits, innan den förts till slut.

Såsom framgår redan av redogörelsen om frågans tidigare behandling torde densamma likväl vara av den betydelse, att ett återupptagande av den avbrutna utredningen väl kan anses motiverad.

Den nya utredningen torde emellertid enligt min uppfattning böra begränsas till den *rättsliga* sidan av saken, och skall jag därför icke här beröra det i och för sig nog så intressanta spörsmålet, om vilka möjligheter som kunna föreligga att med eller utan statens hjälp, i vidare utsträckning än vad hittills kunnat ske, rädda något av de millionvärden, som i form av sjunkvirke kvarligga å våra flottleders bottenar.

För mig är huvudsaken att få till stånd en slutlig utredning rörande

äganderättsförhållandena till detta sjunkvirke, därom år 1918 båda kamrarnas utskott uttalade, att gällande författning icke vore tillräckligt tydlig.

I själva verket kunna ju, såsom också tidigare vid behandlingen av dessa frågor framhållits, våra grannländer Norge och Finland åberopas såsom bevis för den uppfattning, att frågan om rätten till disposition av sjunkvirket och därmed sammanhängande förhållanden bör vinna en särskild rättslig reglering.

Härtill kommer att detta är ett rent praktiskt-rättsligt behov. Inom de stora flottledsrayonerna förekommer icke alltför sällan, att domstolarna ställas inför spørsmålet om äganderätten till sjunkvirket, och så mycket torde säkert kunna sägas, att fall förekommit, då den allmänna rättskänslan inom en ort ingalunda överensstämt med den rättsordning, domstolarna ansett sig tvungna att i dessa frågor tillämpa. Det har inträffat, att personer drabbats av ansvar enligt stöldkapitlet i strafflagen, ehuru de icke på något sätt kunnat övertygas om att hava begått någon förbrytelse genom att upptaga ett eller annat sjunket flottgods. Det förefaller mig ur rättsordningens synpunkt icke lyckligt, att sådant förhållande mera än oundgängligen nödigt förekommer inom samhället.

Det är också därför jag nu anser mig böra hemställa om återupptagande av den förut omförmälda, redan av 1919 års riksdag begärda utredningen.

I anslutning till vad jag sålunda anfört hemställes,

att riksdagen ville besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta verkställa utredning huruvida och på vad sätt, det genom lagstiftning må möjliggöras att i större omfattning än hittills tillvarataga det i de allmänna flottlederna sjunkna virket, samt därefter för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kan föranleda.

Stockholm den 20 januari 1927.

S. Luterkort.
